

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Михайло Юрійович КАРПЕНКО,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

Дія спеціальних принципів професійної підготовки особового складу Служби безпеки України набуває найбільшої специфіки своєї реалізації в межах досліджуваної сфери суспільних відносин. Дані принципи позначені нами як спеціальні й з огляду на те, що вони отримали свою об'єктивізацію в приписах чинного національного законодавства, що регламентує діяльність виключно СБУ, а не інших правоохоронних органів. Зокрема, серед таких принципів слід назвати принцип незалежності. Як випливає з аналізу ст. 11 Закону України «Про Службу безпеки України», у своїй оперативно-службовій діяльності регіональні органи Служби безпеки України є незалежними від органів місцевої державної адміністрації та місцевого самоврядування, посадових осіб, партій і рухів [1]. При цьому в приписах наказу № 474 зазначено, що принцип незалежності передбачає:

- не допускати неправомірного втручання у діяльність військовослужбовців СБУ під час виконання службових обов'язків;
- самостійно оцінювати правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та наслідки їх виконання [2].

Ще одним спеціальним принципом професійної підготовки особового складу СБУ є принцип патріотизму. Науковці цілком слушно відмічають той факт, що патріотизм – це одна з базових складових національної самосвідомості народу, що виражається в почуттях любові, гордості і відданості своїй Батьківщині, його історії, культурі, традиціям та побуту, в почутті морального обов'язку її захисту, а також у визнанні самотності і самоцінності інших спільнот, в усвідомленні їх права на існування без конфронтації один з одним [3, с. 174]. Патріотизм, підкреслює Ю. Івченко, – це система знань із правової культури та дотримання вимог закону, наявність навичок оцінки політичних та правових подій і процесів у суспільстві та державі, громадянської позиції, постійної готовності до служіння своєму народу і виконання конституційного обов'язку [4, с. 223]. Як зазначено в приписах наказу № 474, принцип патріотизму передбачає, що особовий склад СБУ має:

- чесно служити і бути вірним народу України;
- поважати державні символи України;
- застосовувати державну мову під час виконання службових обов'язків;
- діяти виключно в інтересах держави [2].

Як ще один спеціальний принцип професійної підготовки особового складу СБУ слід розглянути принцип корпоративної культури. При цьому, на сторінках фахової літератури відмічають, що корпоративна культура – це сукупність провідних положень діяльності організації, обумовлених місією та стратегією розвитку, що відображені в соціальних нормах і цінностях, які підтримують і дотримуються працівники. Така культура, підкреслює авторський колектив навчального посібника «Корпоративна культура», дозволяє відрізнити одну корпорацію від іншої, генерує прихильність цілям корпорації, створює атмосферу ідентичності для її членів, є певним контролюючим механізмом, який направляє і формує відносини та поведінку працівників [5, с. 16]. Відповідно до приписів наказу № 474, принцип корпоративної культури передбачає, що особовий склад СБУ має:

- примножувати кращі традиції колективу та СБУ;
- застосовувати державну мову, постійно підвищувати рівень володіння нею;
- дотримуватися високої культури спілкування, уникати проявів недобррозичливого ставлення один до одного, поєднувати об'єктивну критику недоліків у роботі колег з повагою, толерантністю, стриманістю та ввічливістю до них;
- підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат в колективі, утримуватися від будь-яких дій, які можуть негативно вплинути на авторитет колективу чи військовослужбовців СБУ;
- дотримуватися при виконанні службових обов'язків стилю в одязі з урахуванням місця, часу та характеру діяльності, обставин, що обумовлюють службову необхідність, зокрема під час здійснення оперативно-розшукових, контррозвідувальних та інших заходів [2].

Тісно пов'язаним з розглянутим вище спеціальним принципом професійної підготовки особового складу СБУ є принцип професійної етики. Як відмічають науковці, особливістю професійної етики є те, що вона концентрує в собі ті моральні норми та вимоги, що визначають відносини осіб певної професії, регулюючи при цьому духовно-моральні аспекти спілкування, що виникають у їх середовищі завдяки спільній діяльності. Професійна етика зумовлена особливостями окремих професій, корпоративними інтересами, професійною культурою. Люди, які виконують однакові чи схожі професійні функції, виробляють специфічні традиції, об'єднуються на основі професійної солідарності, підтримують репутацію своєї соціальної групи. При цьому, зауважує А.М. Бірюкова, професійна етика – це сукупність правил поведінки певної соціальної групи, яка забезпечує моральний характер взаємовідносин, зумовлених чи пов'язаних із професійною діяльністю [6, с. 309–310; 7, с. 58]. Відповідно до приписів наказу № 474 принцип професійної етики передбачає, що особовий склад СБУ має:

- проявляти стриманість, доброзичливість, відкритість, уважність і ввічливість, не використовувати ненормативну лексику та підвищену

інтонацію, формувати в суспільстві повагу до СБУ і готовність до співпраці;

- не допускати принизливих коментарів щодо зовнішнього вигляду, віку, статі, сімейного стану або віросповідання колег, поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег, членів їх сімей, близьких осіб;

- утримуватися від поширення інформації, зокрема розміщення коментарів на вебсайтах і в соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації СБУ та іміджу України;

- не вживати під час виконання службових обов'язків спиртних напоїв, наркотичних та/або психотропних речовин, за винятком лікарських засобів за призначенням лікаря;

- дотримуватися внутрішнього службового розпорядку, використовувати службовий час лише для виконання службових обов'язків [2].

Отже, спеціальні принципи професійної підготовки особового складу СБУ, які знаходять найбільшої специфіка своєї реалізації саме в межах даних суспільних відносин і регламентуються спеціальним законодавством. Такими принципами є: незалежність, професіоналізм, патріотизм, корпоративна культура, професійна етика.

Список використаних джерел

1. Про Службу безпеки України: закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
2. Про затвердження Правил професійної етики та доброчесності військовослужбовця Служби безпеки України: наказ Служби безпеки України від 27.11.2023 № 474. *Офіційний вісник України*. 2024. № 8. Ст. 442.
3. Івченко Ю. Державний патріотизм як системоутворююча цінність у формуванні української національної ідеї. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 174–177.
4. Івченко Ю. Громадянський патріотизм як основа національної єдності (філософсько-правові аспекти). *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9 (259). С. 223–226.
5. Захарчин Г.М., Любомудрова Н.П., Винничук Р.О., Смолоїнська Н.В. Корпоративна культура: навч. посіб. / за заг. ред. Г.М. Захарчин. Львів: Львівська політехніка, 2011. 317 с.
6. Бірюкова А.М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія. Київ: Алерта, 2018. 424 с.
7. Пазій С. Проблема доступності правосуддя у справах, які розглядаються в порядку цивільного судочинства. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 6 (292). С. 56–60.